

## มาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว

### LEGAL MEASURES IN RELATION TO THE CAPITAL OF SINGLE-SHAREHOLDER LIMITED COMPANY

สิริอร สันธุเจริญ<sup>1</sup>

รองศาสตราจารย์พินิจ ทิพย์มณี<sup>2</sup>

#### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว โดยพิจารณาถึงแนวคิด ทฤษฎีของกฎหมายบริษัทจำกัด เจตนารมณ์ของกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว การจำกัดให้บุคคลหนึ่งสามารถจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวได้เพียงหนึ่งบริษัท และทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว รวมทั้ง กรณีที่เจ้าของทุนและผู้จัดการของบริษัทจำกัดคนเดียวกระทำการโดยไม่สุจริต โดยมีการยักยอกถ่ายเททรัพย์สินของบริษัทให้บุคคลอื่น จนทำให้บริษัทมีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ อันเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกและเจ้าหนี้ได้รับความเสียหาย ซึ่งต้องมีการเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียวเพื่อคุ้มครองเจ้าหนี้ของบริษัทและบุคคลภายนอกจากเจ้าของทุนของบริษัทจำกัดคนเดียวที่ก่อนหน้านี้สิ้นเกินกว่าที่ตนจะรับผิดชอบได้

จากการศึกษากฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว โดยได้ศึกษาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้นส่วนตัวและบริษัท และแนวทางการกำหนดกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวของประเทศไทย รวมทั้งกฎหมายบริษัทจำกัดของต่างประเทศ พบว่า ยังคงมีประเด็นปัญหาอยู่หลายประการ โดยแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็นสี่ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก ปัญหาการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวในรูปของกฎหมายเฉพาะ ประเด็นที่สอง ปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวมากกว่าหนึ่งบริษัท ประเด็นที่สาม ปัญหาเรื่องการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสีย กรณีทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียว และประเด็นที่สี่ ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว กรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทมีเจตนาจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต

ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียวในประเด็นต่าง ๆ อันสมควรได้รับการทบทวนเพื่อให้สาระและเนื้อหาของกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่ ทำให้กฎหมายมีความเหมาะสม

<sup>1</sup> นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

<sup>2</sup> ที่ปรึกษาสารนิพนธ์หลัก

ต่อสภาพเศรษฐกิจการการลงทุน รวมทั้งมีมาตรการที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทและบุคคลภายนอกได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม ทำให้บริษัทจำกัดคนเดียวเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความน่าเชื่อถือในการลงทุน รวมถึงทำให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

**คำสำคัญ:** บริษัทจำกัดคนเดียว, บริษัทจำกัด, ผู้ถือหุ้น, ทุนของบริษัท

## ABSTRACT

This article aimed to study and analyze legal measures in relation to capital of a single limited company considering the concept theory of limited liability company law The Intent of Single-shareholder limited company Law Restriction that a person can register to establish only one limited company. and capital of a single limited company Including the case where the capital owner and manager of a limited company alone act in bad faith. by transferring the Company's assets to other persons Until the company has assets insufficient to pay debts which causes third parties and creditors to be damaged This requires additional legal measures in regard to the capital of a single-shareholder limited company in order to protect the creditors of the company and third parties from the capital owners of the single-shareholder limited company incurring liabilities beyond their liability.

From the study of the law of Single-shareholder limited company in the part of legal measures regarding the capital of Single-shareholder limited company. By studying from the Civil and Commercial Code Book 3 Title 22 Partnerships and Companies and guidelines for establishing laws for a single-shareholder limited company in Thailand Including the laws of foreign limited companies, it was found that there were still many issues. The study was divided into four issues: the first problem was the enactment of a law concerning a single-shareholder limited company in the form of a specific law. Second point The problem of establishing more than one limited company alone third point Problems of protection of creditors or stakeholders In the case of registered capital of a limited company alone and the fourth point Capital Owner Liability Issues in a Single-shareholder limited company In the event that the capital owner or the manager who is the representative of the company intends to establish the company to conduct dishonest business.

The researcher has proposed a solution to the problem of legal measures concerning the capital of a single-shareholder limited company on various issues that deserve to be reviewed for the content and content of the single-shareholder limited company law. is complete Encourage entrepreneurs to receive full benefits. making the law suitable for economic conditions, trade and investment Including measures that allow creditors of the company and outsiders to receive proper protection Making a single limited company a reliable business entity for investment Including making it possible to enforce the law effectively according to the intent of the law.

**Keywords:** Single-Shareholder Limited Company, Limited Liability Company, Shareholder, Company Capital

## 1. บทนำ

ปัจจุบันองค์กรธุรกิจประเภทบริษัทจำกัด เมื่อได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแล้ว ย่อมมีสภาพบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นทั้งหลาย<sup>3</sup> และมีสิทธิและหน้าที่ในนามของบริษัทเอง<sup>4</sup> โดยที่การจัดตั้งบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ต้องมีจำนวนผู้เริ่มก่อการและผู้ถือหุ้นจำนวนสองคนขึ้นไป ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ ซึ่งเรื่องของจำนวนผู้เริ่มก่อการและทุนของบริษัทจำกัดส่งผลให้เกิดอุปสรรคต่อผู้ประกอบการในการจัดตั้งบริษัทจำกัด กระทรวงพาณิชย์จึงได้มีแนวคิดจัดตั้งองค์กรธุรกิจประเภทบริษัทจำกัดคนเดียว และได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติบริษัทจำกัดคนเดียว พ.ศ. .... ขึ้น<sup>5</sup> เมื่อได้ทำการศึกษาและพิจารณากฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวโดยนำแนวทางการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวในประเทศไทยมาศึกษาวิเคราะห์กับทฤษฎีทางกฎหมายและกฎหมายในต่างประเทศแล้ว พบว่ากฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวยังคงมีประเด็นปัญหาอยู่หลายประการ ดังนี้

**1.1 ปัญหาการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวในรูปของกฎหมายเฉพาะ** โดยพิจารณาว่าการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวเป็นกฎหมายเฉพาะยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1097 มีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ลดจำนวนผู้เริ่มก่อการจัดตั้งบริษัทจำกัดลงเหลือสองคน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจในปัจจุบันแล้ว โดยเมื่อทำการศึกษาถึงความสอดคล้องของกฎหมายในปัจจุบัน รวมทั้งความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดคนเดียวเพิ่มเติมพบว่ายังต้องมีการพิจารณาบททวนกฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

**1.2 ปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวมากกว่าหนึ่งบริษัท** โดยที่กฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวมีการจำกัดว่า บุคคลจะเป็นเจ้าของหุ้นในบริษัทจำกัดคนเดียวเกินกว่าหนึ่งบริษัทในเวลาเดียวกันไม่ได้ และกำหนดข้อยกเว้นว่า เว้นแต่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง เช่นนี้ทำให้เจ้าของหุ้นที่ต้องการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวหลายบริษัทเพื่อแบ่งแยกกิจการ จะนำบุคคลอื่นมาจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายในเรื่องการถือหุ้นโดยให้บุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นแทนในลักษณะนามินี (Nominee) ตามมา

**1.3 ปัญหาเรื่องการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสีย กรณีทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียว** ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกที่ไม่ได้รับชำระหนี้ เนื่องจากโครงสร้างของบริษัทจำกัดคนเดียวมีจำนวนบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ของบริษัทเหลือเพียงคนเดียวคือเจ้าของหุ้น โดยที่เจ้าของหุ้นและผู้จัดการ

<sup>3</sup> ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1015.

<sup>4</sup> โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (พิมพ์ครั้งที่ 13, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2556) 206.

<sup>5</sup> ร่างพระราชบัญญัติบริษัทจำกัดคนเดียว พ.ศ. .... (ร่างฯ ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 971/2563).

บริษัทที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการบริษัทอาจเป็นบุคคลเดียวกันก็ได้ ซึ่งแตกต่างจากบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีโครงสร้างผู้ถือหุ้นหลายคนร่วมกันรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัท และกฎหมายมิได้กำหนดถึงจำนวนทุนขั้นต่ำของการจดทะเบียนบริษัทจำกัดคนเดียวไว้ ดังนั้น บริษัทจำกัดคนเดียวจึงอาจเกิดปัญหาในทางเศรษฐกิจ และส่งผลกระทบต่อเจ้าหนี้และบุคคลภายนอก ทำให้ไม่ได้รับความน่าเชื่อถือในการลงทุนเท่าที่ควร จึงควรต้องมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายบางประการสำหรับประเภทธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือสังคมในวงกว้าง เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียอีกทางหนึ่ง

**1.4 ปัญหาทางกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนและผู้จัดการของบริษัทจำกัดคนเดียว กรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทมีเจตนาจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต** แสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมายอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกที่เกินกว่าทุนจดทะเบียนของบริษัท รวมทั้งมีการชักย้ายถ่ายเททรัพย์สินของบริษัท รวมถึงมีเจตนา ทำให้ทรัพย์สินของบริษัทมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้และเจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับชำระหนี้จากบริษัทได้ ทั้งนี้ ในเรื่องความรับผิดชอบของบริษัทที่มีเจ้าของทุนเพียงคนเดียวใช้หลักจำกัดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบริษัทจำกัดมากำหนดถึงมาตรการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าของทุนหรือผู้จัดการของบริษัทในกรณีที่ไม่สุจริตและทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกและเจ้าหนี้บริษัทแต่อย่างใด

ด้วยประเด็นปัญหาในข้างต้น จึงเห็นว่ากฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สาระสำคัญของกฎหมายมีความครบถ้วนสมบูรณ์ อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่ ทำให้เจ้าหนี้และบุคคลภายนอกได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม รวมทั้งเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อสถานะเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

## 2. ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว

### 2.1 ทฤษฎีว่าด้วยความเป็นนิติบุคคลของบริษัทจำกัด

ทฤษฎีว่าด้วยความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมีมาแต่สมัยโรมัน ปรากฏอยู่ในกฎหมายศาสนา (Canon Law) และกฎหมายพาณิชย์ในสมัยแรกเริ่ม โดยทฤษฎีว่าด้วยความเป็นนิติบุคคลของบริษัทจำกัดที่สำคัญมี 2 ทฤษฎี คือ

**1) ทฤษฎีบุคคลสมมุติ (Fiction Entity Theory)** มีแนวคิดว่า บริษัทเป็นบุคคลที่ถูกสมมติหรือสร้างขึ้นมาโดยอำนาจของรัฐซึ่งกระทำผ่านกฎหมาย ดังนั้น รัฐมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปควบคุมดูแลบริษัทได้ รัฐจะให้สภาพนิติบุคคลหรือเพิกถอนสภาพนิติบุคคลของบริษัทเมื่อใดก็ได้ นิติบุคคลไม่ได้มีตัวตนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ นิติบุคคลที่เกิดขึ้นจะถือว่าเป็นบุคคลอีกคนหนึ่งแยกต่างหากจากบุคคลที่รวมตัวกันเป็นบริษัท และมีสิทธิและหน้าที่จำกัดเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ทฤษฎีนี้จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทฤษฎีความเป็นนิติบุคคลโดยการให้อำนาจโดยรัฐ หรือทฤษฎีสัมปทาน (Grant Theory) ส่งผลไปถึงเรื่องความสามารถของนิติบุคคล ทำให้นิติบุคคลไม่สามารถเป็นผู้เริ่มก่อการบริษัทได้เนื่องจากความสามารถของนิติบุคคลนั้นมีอยู่จำกัด

**2) ทฤษฎีความเป็นบุคคลที่แท้จริง (Real Entity Theory)** บริษัทหรือนิติบุคคลเป็นบุคคลที่แท้จริงตามธรรมชาติ ความเป็นบุคคลของบริษัทจึงไม่ได้เกิดมาจากการสร้างขึ้นโดยรัฐหรือกฎหมาย แต่เกิดขึ้นมาได้เองทันทีที่มีการรวมกลุ่มกันของบุคคลซึ่งมีความประสงค์ตรงกัน และถือว่ากฎหมายของรัฐทำหน้าที่รับรองความมีอยู่ของบริษัทให้เป็นนิติบุคคลตามความเป็นจริงเท่านั้น นิติบุคคลมีสิทธิ หน้าที่ ความสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ และมีเจตจำนงเป็นของตัวเอง อันเป็นที่มาของแนวคิดการจัดตั้งบริษัทโดยไม่จำกัดวัตถุประสงค์ และการอนุญาตให้นิติบุคคลอยู่ในฐานะผู้เริ่มก่อการของบริษัทได้ด้วย ดังนั้น นิติบุคคลตามทฤษฎีความเป็นบุคคลที่แท้จริง จึงสามารถอยู่ในฐานะผู้เริ่มก่อการการจัดตั้งบริษัทได้ ประเทศที่มีแนวคิดตามทฤษฎีความเป็นบุคคลที่แท้จริง อาทิ ประเทศเยอรมนี ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศสิงคโปร์

## 2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบริษัทจำกัด

**1) หลักจำกัดความรับผิด (limited liability) ของผู้ถือหุ้น** กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีความรับผิดชอบจำกัดเฉพาะเท่ากับจำนวนหุ้นที่ตนได้ลงไว้เท่านั้น ในกรณีที่บริษัทมีหนี้สิน เจ้าหนี้บริษัทจะมาเรียกร้องบังคับชำระหนี้จากผู้ถือหุ้นไม่ได้ เพราะบริษัทมีสภาพบุคคลแยกต่างหากจากตัวผู้ถือหุ้น เว้นแต่กรณีที่ผู้ถือหุ้นยังชำระค่าหุ้นไม่ครบ เจ้าหนี้บริษัทอาจใช้สิทธิเรียกร้องของบริษัทให้ผู้ถือหุ้นส่งชำระเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระอยู่เพื่อมาชำระหนี้ได้

**2) หลักการรักษาทุน (Maintenance of Capital)** กล่าวคือ บริษัทจะคืนเงินให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ ต้องหลังจากที่ได้เลิกบริษัทและชำระบัญชีแล้วมีเงินเหลืออยู่ และบริษัทจะจ่ายเงินให้ผู้ถือหุ้นได้ก็แต่เฉพาะเงินกำไร และบริษัทจะนำไปใช้ในการอื่นนอกวัตถุประสงค์ของบริษัทหาได้ไม่ เพราะจะขัดกับหลักการกระทำนอกเหนืออำนาจ (ultra vires) อีกด้วย ซึ่งประเทศไทยได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลายกรณี เช่น การกระทำนอกเหนืออำนาจ ห้ามหักค่าหุ้นกับหนี้ของบริษัท ห้ามบริษัทซื้อหุ้นของตนเอง ห้ามจ่ายเงินปันผลจากเงินอื่นนอกจากผลกำไร ซึ่งบริษัทจะต้องดำรงรักษาทุนไว้เพื่อเป็นหลักประกันในการดำเนินกิจการและเป็นหลักประกันในการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของบริษัท ศาลอังกฤษได้พัฒนาหลักการรักษาเงินทุน ได้แก่การเรียกทุนเรือนหุ้นเพื่อควบคุมดูแลให้จ่ายเงินค่าหุ้นโดยครบถ้วน และการดูแลไม่ให้เงินทุนกลับคืนไปสู่ผู้ถือหุ้นโดยมิชอบทั้งที่ยังไม่ได้เลิกบริษัท อาทิ ห้ามมิให้บริษัทซื้อหุ้นคืน ห้ามมิให้บริษัทออกเงินให้ซื้อหุ้นของตนเอง เป็นต้น

**3) ทฤษฎีความรับผิดของผู้ถือหุ้นและกรรมการของบริษัทภายใต้หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทจำกัด (lifting the veil)** หลักการนี้เกิดขึ้นจากคดี Salomon VS Salomon Company Limited (1897) ประเทศอังกฤษ นายชาโลมอนได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดเพื่อรับซื้อกิจการของตนเองและจำกัดความรับผิดของตนเองต่อบุคคลภายนอก หลังจากนั้นจึงเลิกบริษัทและชำระบัญชี แต่ทรัพย์สินของบริษัทไม่เพียงพอในการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทุกราย ทำให้นายชาโลมอนเจ้าหนี้มีประกันได้สิทธิการชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้รายอื่น ขณะที่เจ้าหนี้คนอื่นไม่ได้รับการชำระหนี้ โดยศาลสูงสุดของประเทศอังกฤษ มีคำพิพากษาว่า นายชาโลมอนไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในหนี้สินของบริษัทต่อเจ้าหนี้ เพราะทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทกับผู้ถือหุ้นย่อมแยกจากกัน คดีดังกล่าวใช้หลัก

จำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้น ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้รายอื่น เช่นนี้จึงมีหลักการใหม่เกิดขึ้นที่ทำให้ผู้ถือหุ้นของบริษัทต้องรับผิดชอบในบางกรณี เรียกว่า หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคล (lifting the veil)

ประเทศอังกฤษ หลักการนี้เกิดจากคำพิพากษาของศาล และมีการออกกฎหมายมารองรับในกรณีต่าง ๆ และสหรัฐอเมริกา หลักการนี้นำมาใช้ในกรณีที่มีการใช้หลักความเป็นนิติบุคคลของบริษัททำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ สำหรับประเทศไทยมีการใช้หลักการนี้ทั้งในรูปแบบของบทบัญญัติกฎหมายในบางกรณีและในคำพิพากษาของศาล แต่มิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายของบริษัทจำกัดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ประเทศไทยก็มีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้ และแม้จะมีปรากฏในคำพิพากษาของศาลแต่ไม่ได้มีการให้เหตุผลหรือวางหลักเกณฑ์การใช้หลักการนี้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่แน่นอนว่าศาลจะต้องนำหลักนี้มาใช้เสมอไป<sup>6</sup>

#### 4. วิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว

##### 4.1 ปัญหาการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวในรูปของกฎหมายเฉพาะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก้ไขมาตรา 1097 กำหนดลดจำนวนผู้เริ่มก่อการในการจัดตั้งบริษัทจาก 3 คน เหลือ 2 คน โดยที่ไม่สามารถกำหนดผู้เริ่มก่อการเหลือเพียงคนเดียวลงในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากกฎหมายบริษัทจำกัดบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ซึ่งตามหลักสัญญาต้องมีคู่สัญญาอย่างน้อยสองฝ่าย การกำหนดจำนวนผู้เริ่มก่อการการจัดตั้งบริษัทจำกัดในมาตรา 1097 จึงเกี่ยวโยงกับมาตรา 1012 การจัดตั้งบริษัทเป็นสัญญาประเภทหนึ่ง หากกำหนดให้มีจำนวนผู้เริ่มก่อการคนเดียวทำให้การจัดตั้งบริษัทไม่มีสถานะเป็นสัญญา ไม่สอดคล้องกับหลักการและโครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาทิ การประชุมและองค์ประชุม นอกจากนี้ จะส่งผลกระทบให้จำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติอื่น ๆ อีกจำนวนมาก อันเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนและบริษัททั้งระบบ

กฎหมายที่เกี่ยวกับบริษัทจำกัดของต่างประเทศส่วนใหญ่ ทั้งประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น บัญญัติเป็น Companies Act แยกเป็นกฎหมายเฉพาะ ทำให้สามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดโดยบุคคลคนเดียวได้ ดังนั้น จึงเห็นว่า การบัญญัติหลักการเรื่องบริษัทจำกัดคนเดียวในประเทศไทย จึงควรตราเป็นกฎหมายเฉพาะแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อความชัดเจน รวดเร็ว และไม่กระทบต่อโครงสร้างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าเบื้องต้นยังไม่ได้บัญญัติเป็น Companies Act แต่เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการพัฒนากฎหมายบริษัทจำกัดของประเทศไทย ที่กำหนดให้บุคคลคนเดียวสามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดได้โดยมีเจ้าของทุนที่เป็นเจ้าของกิจการที่แท้จริงเป็นบุคคลคนเดียว อย่างไรก็ตาม เหตุผลประกอบร่างฯ ที่ สก. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 971/2563 อาจไม่สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ จึงต้องมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเหตุผลประกอบกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวด้วย

<sup>6</sup> ภาสกร ชุมหอไร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2531). 674-675.

#### 4.2 ปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวมากกว่าหนึ่งบริษัท

กฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว กำหนดให้บุคคลจะเป็นเจ้าของทุนในบริษัทเกินหนึ่งบริษัทในเวลาเดียวกันไม่ได้ เป็นข้อจำกัดสิทธิและปิดกั้นโอกาสในการประกอบธุรกิจ ทำลายความโปร่งใสในการประกอบธุรกิจ ทำให้เจ้าของทุนไม่สามารถจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวหลายบริษัทเพื่อแบ่งแยกประเภทกิจการได้ เกิดปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดโดยใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นแทน (Nominee) ตามมา ซึ่งบริษัทจำกัดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่มีข้อจำกัดดังกล่าว ซึ่งเมื่อได้ศึกษากฎหมายต่างประเทศ ทั้งประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น ก็ไม่ได้บัญญัติกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิในลักษณะที่บุคคลหนึ่งสามารถจัดตั้งได้เพียงหนึ่งบริษัท

เมื่อศึกษากฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่นแล้ว พบว่า ช่วงก่อนการแก้ไขกฎหมายก็มีปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดโดยใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นแทน (Nominee) อาทิ ประเทศอังกฤษในคดี Salomon VS Salomon Company Limited (1897) ที่นายชาโลมอนจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัด Salomon Co.,Ltd. เพื่อรับซื้อกิจการค้าของตนเองและจำกัดความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ซึ่งกฎหมายขณะนั้นกำหนดให้บริษัทจำกัดต้องมีผู้ถือหุ้นอย่างน้อย 7 คน นายชาโลมอนจึงนำชื่อของภรรยาและบุตรเป็นผู้ถือหุ้น โดยที่นายชาโลมอนเป็นกรรมการและผู้ถือหุ้นหลักคนเดียว ถือว่าเป็นบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวทางความเป็นจริง จากคดีนี้ทำให้หลายประเทศเริ่มตระหนักเกี่ยวกับปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวในทางความเป็นจริงมากขึ้น อันเป็นการจัดตั้งบริษัทโดยเลี่ยงกฎหมายที่ก่อให้เกิดปัญหาผู้ถือหุ้นเทียม หรือการใช้ชื่อบุคคลอื่นมาถือหุ้นแทนในลักษณะของตัวแทน (Nominee) เพื่อให้มีผู้ถือหุ้นครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด ซึ่งผู้ถือหุ้นกลุ่มนี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเข้ามาประกอบกิจการหรือร่วมลงทุน

นอกจากนั้น การที่กฎหมายจำกัดจำนวนการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวส่งผลกระทบต่อการลงทุน ซึ่งควรมีอิสระในการลงทุน สำหรับการประกอบกิจการที่ไม่เกี่ยวข้องกันไม่ควรรวมไว้ภายใต้นิติบุคคลเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการควบคุมกิจการ และการที่เจ้าของทุนที่เป็นบุคคลคนเดียวต้องการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวหลายบริษัทเพื่อแบ่งแยกประเภทกิจการต่าง ๆ ให้เกิดความชัดเจนในการประกอบธุรกิจนั้น เห็นว่า การแบ่งแยกการจัดตั้งบริษัทคนเดียวออกเป็นหลายบริษัทนั้น เป็นประโยชน์แก่ทางราชการมากกว่าเช่น (1) การจัดเก็บภาษี รัฐสามารถกำหนดมาตรการทางภาษีในประเภทธุรกิจได้โดยสะดวก เช่น ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีให้ประเภทธุรกิจที่ต้องการส่งเสริมได้ หรือสามารถจัดเก็บภาษีเพิ่มแก่ประเภทธุรกิจที่ต้องการควบคุม (2) การขอใบอนุญาต รัฐสามารถกำหนดขั้นตอนและวิธีการพิจารณาอนุมัติอนุญาตในประเภทธุรกิจที่ต้องควบคุม อาทิ กิจการซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โรงเรียน สถาบันการศึกษา กิจการคลังสินค้า เป็นต้น (3) การควบคุมประเภทของธุรกิจบางประเภทที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดควบคุมต้องขออนุญาตกับหน่วยงานที่กำกับดูแลก่อนการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท อาทิ ธุรกิจขายตรงต้องขออนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ธุรกิจนายหน้าประกันภัยต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การกำหนดข้อยกเว้นให้สามารถออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขให้บุคคลเป็นเจ้าของทุนในบริษัทหนึ่งบริษัทได้ โดยเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์<sup>7</sup> เห็นว่า เป็นการสร้างขั้นตอนในการประกอบธุรกิจและเป็นการเพิ่มการใช้ดุลพินิจที่ไม่จำเป็น โดยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การบัญญัติให้มีการออกกฎกระทรวงดังกล่าว อาจขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 77 ที่บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน...”<sup>8</sup> อีกทั้ง ทำให้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ รวมทั้งหลักการและเหตุผลประกอบกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวที่ต้องการส่งเสริมให้มีการประกอบธุรกิจในรูปแบบบริษัทที่มีเจ้าของทุนเป็นบุคคลคนเดียวได้ ก่อให้เกิดอุปสรรคแห่งการลงทุน เกิดความไม่ต่อเนื่องในการประกอบธุรกิจ กฎหมายควรกำหนดข้อยกเว้นให้บุคคลเป็นเจ้าของทุนในบริษัทหนึ่งบริษัทได้ โดยไม่ต้องออกเป็นกฎกระทรวง เพื่อให้สามารถประกอบกิจการได้โดยไม่มีอุปสรรคจากกฎหมายสำหรับกฎหมายของประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ได้อนุญาตให้จัดตั้งบริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวได้โดยที่ไม่ได้มีการจำกัดสิทธิในการจัดตั้งบริษัทหนึ่งคนจัดตั้งได้หนึ่งบริษัทดังเช่นกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวของประเทศไทยแต่อย่างใด

#### 4.3 ปัญหาเรื่องการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสีย กรณีทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียว

บริษัทจำกัดคนเดียว กฎหมายกำหนดว่า เป็นบริษัทที่มีเจ้าของทุนเป็นบุคคลธรรมดาเพียงคนเดียว และเจ้าของทุนมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินทุนจดทะเบียนของบริษัท ไม่ได้มีการกำหนดทุนขั้นต่ำของบริษัทไว้ โดยที่บริษัทจำกัดคนเดียวใช้ทฤษฎีความเป็นนิติบุคคลของบริษัทและหลักจำกัดความรับผิดชอบเดียวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นนี้ เกิดปัญหากรณีที่บริษัทจำกัดคนเดียวมีหนี้สินเกินกว่าทุนจดทะเบียนส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกและเจ้าหนี้ของบริษัทไม่สามารถบังคับชำระหนี้จากบริษัทได้ เนื่องจากโครงสร้างของบริษัทจำนวนบุคคลที่จะต้องมีส่วนในการรับผิดชอบในหนี้สิน คือ บุคคลธรรมดาคนเดียวซึ่งอาจเป็นทั้งเจ้าของทุนและผู้จัดการของบริษัท หรือเจ้าของทุนอาจแต่งตั้งให้บุคคลอื่นเป็นผู้จัดการก็ได้ เมื่อมีเพียงแต่เจ้าของทุนและผู้จัดการที่มีส่วนในความรับผิดชอบนี้ของบริษัทจะทำให้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกในการบังคับชำระหนี้ โดยเจ้าของทุนใช้ประโยชน์จากหลักจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นและนำทฤษฎีว่าด้วยความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมาใช้เพื่อจำกัดความรับผิดชอบของตน

สำหรับเรื่องการกำหนดทุนจดทะเบียนในกฎหมายต่างประเทศ สรุปได้ดังนี้ (1) ประเทศอังกฤษ บริษัทจำกัดที่มีผู้ถือหุ้นคนเดียวไม่มีการกำหนดทุนจดทะเบียนขั้นต่ำไว้ แต่บริษัทจำกัดต้องมีทุนจดทะเบียนแสดงถึงความรับผิดชอบจำกัดที่มีต่อบุคคลภายนอก และพบว่าการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทจำกัดด้วยทุนจดทะเบียน 1 ปอนด์ (2) ประเทศ

<sup>7</sup> ร่างพระราชบัญญัติบริษัทจำกัดคนเดียว พ.ศ. .... (ร่างฯ ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 971/2563), มาตรา 2.

<sup>8</sup> รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560).



เยอรมนี บริษัทเอกชนจำกัดขนาดเล็ก เรียกว่า Mini-GmbH หรือ "UG" จัดทะเบียนจัดตั้งได้ด้วยทุนขั้นต่ำเพียง 1 ยูโร กฎหมายกำหนดให้ออกหุ้นได้เพียงหนึ่งหุ้น และมูลค่าหุ้นจะเท่ากับมูลค่าทุนเรือนหุ้น หรือทุนจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัท (3) ประเทศญี่ปุ่น ได้ยกเลิกเงื่อนไขในเรื่องทุนจดทะเบียนอย่างน้อย 10 ล้านเยนไป ทำให้ไม่ได้มีการกำหนดทุนขั้นต่ำในการจดทะเบียน และมีการเรียกกันในชื่อเล่นว่า "One-Yen Company"

จากการศึกษาเห็นว่า เมื่อกฎหมายมิได้บัญญัติถึงทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียวไว้ ทำให้อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลภายนอกและเจ้าหน้าที่ของบริษัท จึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพิ่มเติม เพื่อคุ้มครองความน่าเชื่อถือองค์กรธุรกิจประเภทบริษัทจำกัดคนเดียว หรือกำหนดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว อาทิ การกำหนดให้นำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้กรณีที่เจ้าของทุนลงทุนหรือมีหนี้สินเกินกว่าทุนจดทะเบียนของบริษัท หรือกำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนในประเภทธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง

#### 4.4 ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว

ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว เป็นกรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทจำกัดคนเดียวมีเจตนาจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต แสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เกิดความเสียหายต่อเจ้าหน้าที่หรือบุคคลภายนอกเกินกว่าทุนจดทะเบียนของบริษัท รวมทั้งยักยักถ่ายเททรัพย์สินทำให้ทรัพย์สินบริษัทไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ โดยอาศัยประโยชน์จากหลักการที่บริษัทมีสภาพบุคคลแยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นและอาศัยหลักการจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่บริษัทหรือบุคคลภายนอก ผู้ถือหุ้นที่ไม่สุจริตควรต้องมีส่วนร่วมความรับผิดชอบในการประกอบธุรกิจโดยนำหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมาใช้ เพื่อเป็นการอุดช่องว่างกฎหมายกรณีที่เจ้าของทุนใช้บริษัทเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิด

โดยที่กฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีส่วนร่วมรับผิดชอบ กฎหมายเพียงกำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดเท่าจำนวนที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าหุ้นที่ตนถือ แต่การบริหารบริษัทอยู่ภายใต้การครอบงำแห่งที่ประชุมผู้ถือหุ้น แม้ว่าผู้ถือหุ้นเป็นบุคคลที่ครอบงำการบริหารจัดการบริษัท แต่กฎหมายมองว่าผู้ถือหุ้นเป็นเพียงผู้ลงทุนในบริษัท ไม่ได้เป็นผู้แทนหรือตัวแทนของบริษัท ดังนั้น หากบุคคลภายนอกหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทได้รับความเสียหายจากการกระทำของบริษัทที่ไม่สามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้ถือหุ้นรับผิดชอบในหนี้ที่เกิดจากการประกอบกิจการของบริษัทได้โดยตรง ซึ่งในกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวก็ได้มีหลักการจำกัดความรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นของบริษัทจำกัด ที่บัญญัติว่าเจ้าของทุนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาคนเดียวรับผิดชอบจำกัดไม่เกินทุนจดทะเบียนของบริษัท<sup>9</sup>

<sup>9</sup> ร่างพระราชบัญญัติบริษัทจำกัดคนเดียว พ.ศ. .... (ร่างฯ ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 971/2563), มาตรา 12.

สำหรับประเทศไทยมีการใช้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัททั้งในรูปแบบของบทบัญญัติกฎหมายในบางกรณี อาทิ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 44 และในคำพิพากษาของศาล แต่มิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายของบริษัทจำกัดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ประเทศไทยมีการใช้แต่ไม่ได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังไม่ได้กำหนดว่าศาลจะต้องนำหลักนี้มาใช้เสมอไป ศาลจะเป็นผู้พิจารณาโดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความยุติธรรมแต่ละคดี โดยศาลได้มีการนำของหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัทมาใช้ตัดสินคดีเช่นกัน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3119/2526 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1560/2527 ถือว่าบริษัทโจทก์และบริษัทในเครือเป็นเสมือนบุคคลเดียวกัน โจทก์ไม่อาจอ้างว่าบริษัทโจทก์และบริษัทในเครือมีความเป็นนิติบุคคลแยกจากกัน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 273/2529 บริษัทเดิมและบริษัทใหม่ก็เป็นกิจการเดียวกัน ไม่อาจจะถือว่าเป็นบุคคลต่างกัน จำเลยจะอ้างว่าบริษัทเดิมและบริษัทใหม่มีความเป็นนิติบุคคลต่างหากจากกันเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบตามกฎหมายแรงงานที่จำเลยมีต่อโจทก์ผู้เป็นลูกจ้างไม่ได้<sup>10</sup>

สำหรับหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคล ในประเทศอังกฤษเกิดจากคำพิพากษาของศาลและภายหลังมีการออกกฎหมายรองรับหลักการนี้ เช่น กรณีจัดตั้งบริษัทโดยไม่ถูกต้อง แต่ผู้ถือหุ้นที่ได้ดำเนินกิจการบริษัทไปแล้วจะต้องรับผิดชอบ หรือกรณีกรรมการให้เงินกู้แก่บริษัทหนึ่งซึ่งมีตนเองเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ถือว่ากรรมการให้เงินกู้แก่ตนเอง หรือกรณีลูกจ้างทำสัญญาไม่ทำการค้าแข่งกับนายจ้าง แต่ไปตั้งบริษัทค้าแข่งกับนายจ้างถือว่าลูกจ้างเป็นผู้ค้าแข่งเอง สำหรับสหรัฐอเมริกา นำหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมาใช้ในกรณีที่ใช้หลักความเป็นนิติบุคคลของบริษัทผิดไปจากวัตถุประสงค์ของบริษัท หรือทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ ถ้าบริษัทโอนทรัพย์สินไปยังผู้ถือหุ้นโดยมีเจตนาที่จะโกงเจ้าหนี้ จัดตั้งบริษัทเพื่อการฉ้อโกงหรือมีทุนไม่เพียงพอในการชำระหนี้ ผู้ถือหุ้นคนนั้นจะต้องรับผิดชอบหนี้ของบริษัทโดยไม่จำกัดความรับผิด<sup>11</sup> และประเทศเยอรมนี มีการใช้หลักไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคล เช่น มีการใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมาย เพื่อปิดบังบุคคลที่แท้จริงซึ่งอยู่เบื้องหลัง ศาลจะใช้หลักสุจริตประกอบการพิจารณาตัดสินด้วย และมีการบัญญัติกฎหมายรองรับไว้ในกฎหมายภาษีอากร กฎหมายเกี่ยวกับการค้าขายกับชนชาติศัตรู กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา รวมถึงกรณีบริษัททำละเมิด หากเป็นกรณีที่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่คนเดียวของบริษัทตั้งใจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ โดยใช้ทรัพย์สินของตนปะปนกับทรัพย์สินของบริษัท ผู้ถือหุ้นจะต้องร่วมรับผิดชอบหนี้สินของบริษัทด้วย

การใช้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัทในต่างประเทศ ศาลได้อาศัยหลักกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ เช่น หลักความสุจริต หลักตัวแทน และหลักความยุติธรรม ซึ่งศาลไทยอาจนำหลักในเรื่องดังกล่าวมาใช้เพื่อให้

<sup>10</sup> โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (พิมพ์ครั้งที่ 13, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2556) 266-267.

<sup>11</sup> ภาสกร ชุนहुไร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2531). 674-675.

เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ของบริษัทและบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียให้มากขึ้น โดยนำหลักสุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 และหลักเรื่องตัวแทนมาใช้ประกอบกัน<sup>12</sup>

การแก้ไขปัญหारेื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว ทำได้โดยกำหนดข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นในเรื่องหลักสภาพนิติบุคคลของบริษัท อันได้แก่ หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลของบริษัทมาใช้เฉพาะกรณีตามสมควรแก่พฤติการณ์ความเหมาะสม และความยุติธรรม นำหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมาใช้กรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทจำกัดคนเดียวมีเจตนาประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกสำหรับบริษัทจำกัดคนเดียวและเพื่อให้บุคคลที่มีเจตนาไม่สุจริตนั้นต้องรับผิดชอบในหนี้ของบริษัทด้วยเช่นเดียวกับ โดยนำหลักการเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี

## 5. บทสรุป และข้อเสนอแนะ

เมื่อทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในเรื่องทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว มีบทสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

### 5.1 ปัญหาการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวในรูปของกฎหมายเฉพาะ

เมื่อพิจารณาความจำเป็นของกฎหมาย เห็นว่า ยังควรมีการบัญญัติเสนอกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว เพื่อเป็นกฎหมายบริษัทจำกัดที่กำหนดให้ผู้เริ่มก่อการของบริษัทจำกัดเป็นบุคคลเพียงคนเดียว ซึ่งเป็นกฎหมายที่อำนวยความสะดวกต่อผู้ประกอบการและแสดงถึงการพัฒนาที่สำคัญทางกฎหมายของประเทศไทย

1) ขึ้นแรกประเทศไทยควรมีการตรากฎหมายว่าด้วยบริษัทจำกัดคนเดียวเป็นกฎหมายเฉพาะ เพื่อเป็นการเปิดช่องทางให้ผู้ประกอบการสามารถจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทโดยบุคคลคนเดียวได้

2) สำหรับขั้นถัดไปในอนาคต ขอเสนอแนะให้มีการรวมกฎหมายเกี่ยวกับบริษัทจำกัดและองค์กรธุรกิจไว้ในฉบับเดียวกันเป็นกฎหมายเฉพาะ หรือ Companies Act เช่นเดียวกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ โดยยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้่นส่วนและบริษัท และยกเลิกพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535 เพื่อความคล่องตัวและความสะดวกในการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรธุรกิจได้อย่างสะดวก สอดคล้องกับสภาพการณ์ประกอบธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน หากในอนาคตมีการกำหนดมาตรการบางประการสำหรับการประกอบธุรกิจ หรือเปลี่ยนแปลงองค์กรธุรกิจประเภทใหม่ ก็สามารถที่จะแก้ไขกฎหมายในฉบับเดียว โดยที่ไม่กระทบต่อโครงสร้างกฎหมายทั้งฉบับ ดังเช่นปัญหาที่เกิดขึ้นในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 22 หุ้่นส่วนและบริษัท

<sup>12</sup> โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (พิมพ์ครั้งที่ 13, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2556) 268.

## 5.2 ปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวมากกว่าหนึ่งบริษัท

กฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวมีการจำกัดว่า บุคคลจะเป็นเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียวเกินกว่าหนึ่งบริษัทในเวลาเดียวกัน ไม่ได้ขึ้น โดยมีข้อยกเว้นว่า เว้นแต่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทำให้เกิดปัญหาการจัดตั้งบริษัทจำกัดคนเดียวมากกว่าหนึ่งบริษัท และส่งผลให้เกิดการถือหุ้นโดยให้บุคคลอื่นเป็นผู้ถือหุ้นแทนตนในลักษณะนามินี (Nominee) ขึ้น จากการศึกษากฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว เห็นว่า

1) ควรยกเลิกการกำหนดข้อจำกัดการเป็นเจ้าของทุนของบริษัทจำกัดคนเดียว ที่บัญญัติหลักการว่า บุคคลหนึ่งสามารถเป็นเจ้าของทุนได้เพียงหนึ่งบริษัทเท่านั้น โดยใช้แนวทางตามบทบัญญัติของกฎหมายทั้งประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ที่ไม่ได้มีการจำกัดจำนวนการจัดตั้งบริษัทแต่อย่างใด

2) หากมีความจำเป็นต้องกำหนดข้อยกเว้นให้เจ้าของทุนสามารถเป็นเจ้าของบริษัทจำกัดคนเดียวเกินกว่าหนึ่งบริษัทได้โดยออกเป็นกฎกระทรวง ควรกำหนดเหตุกรณีเบื้องต้นที่อาจเกิดได้ลงไป ในกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียว โดยที่ไม่ต้องกำหนดจากการออกกฎกระทรวงเพียงอย่างเดียว อาทิ การเป็นเจ้าของทุนบริษัทจำกัดคนเดียวเกินกว่าหนึ่งบริษัทจากการได้รับมรดก เนื่องจากจะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ และไม่สร้างภาระขั้นตอนให้แก่ประชาชนในการประกอบอาชีพ อันสอดคล้องกับมาตรา 77 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น และให้ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพของประชาชน

## 5.3 ปัญหาเรื่องการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสีย กรณีทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียว

ปัญหาเรื่องการคุ้มครองเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสีย กรณีทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียว อันมาจากการที่กฎหมายมิได้กำหนดถึงจำนวนทุนจดทะเบียนขั้นต่ำไว้ ทำให้สามารถจดทะเบียนโดยกำหนดทุนจดทะเบียนต่ำ อาทิ ทุนจดทะเบียน 1 บาท เพื่อให้เจ้าของทุนหรือผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินของตนที่ได้ลงไว้ และสามารถจัดตั้งบริษัทซึ่งมีสถานะเป็นนิติบุคคลที่น่าเชื่อถือ สามารถประกอบธุรกิจและขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ ต่อมาหากบริษัทประสบปัญหาขาดทุนทำให้มีหนี้สินเกิดขึ้นเกินกว่าทุนจดทะเบียนของบริษัท เช่นนี้จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกที่จะไม่ได้รับชำระหนี้ จากการศึกษาปัญหาดังกล่าว เห็นว่า ควรมีการกำหนดมาตรการในเรื่องทุนจดทะเบียนของบริษัทจำกัดคนเดียวไว้ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองบุคคลภายนอกและเจ้าหนี้ของบริษัทจำกัดคนเดียวอีกทางหนึ่ง และคุ้มครองความน่าเชื่อถือในองค์กรธุรกิจประเภทบริษัทจำกัดคนเดียว หรือมีมาตรการทางกฎหมายประเภทอื่นมาเพื่อกำหนดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว ได้แก่

1) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายกรณีที่เจ้าของทุนมีการลงทุนเกินกว่าทรัพย์สินของบริษัทจะต้องมีหลักประกันในการชำระหนี้ด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกอีกทางหนึ่ง

2) การกำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนสำหรับประเภทธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง เช่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การขายหน้าประกันภัย การเกี่ยวกับการรับจ้างของทรัพย์สิน ธุรกิจโรงเรียน สถาบันการศึกษา ซึ่งอาจกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขเกี่ยวกับจำนวนทุนสำหรับการจดทะเบียนบริษัท

จำกัดคนเดียวไว้ โดยนำหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกรณีประเภทธุรกิจหลักทรัพย์ในปัจจุบันที่กำหนดจำนวนทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วของผู้รับใบอนุญาตและผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 11/2562<sup>13</sup> ที่กำกับดูแลและควบคุมโดย ก.ล.ต.

3) นำแนวทางเช่นเดียวกับประเทศเยอรมนีมากำหนดไว้ในมาตรการเพื่อวางหลักการสำหรับการพิจารณาดีของศาล เช่น เมื่อปรากฏว่า บริษัทมีทุนดำเนินการหรือทุนจดทะเบียนต่ำจนเกินสมควร ประกอบกับมีการใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมาย หรือมีการใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อปิดบังบุคคลที่แท้จริงซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลัง เช่นนี้ศาลสามารถนำหลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาใช้ได้

#### 5.4 ปัญหาเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของทุนในบริษัทจำกัดคนเดียว

กรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทจำกัดคนเดียวมีเจตนาจัดตั้งบริษัทเพื่อประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต แสวงหาประโยชน์อันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เกิดความเสียหายต่อเจ้าหนี้หรือบุคคลภายนอกที่เกินกว่าทุนจดทะเบียนของบริษัท รวมทั้งมีการยักยอกทรัพย์สินของบริษัท มีเจตนาทำให้ทรัพย์สินของบริษัทไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่ายังไม่มียกเว้นของกฎหมายบริษัทจำกัดคนเดียวที่กำหนดถึงมาตรการเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเจ้าของทุนหรือผู้จัดการของบริษัทในกรณีที่ ไม่สุจริตและทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลภายนอกและเจ้าหนี้บริษัทแต่อย่างใด ทั้งนี้ บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังไม่มีการกำหนดทางกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การกำหนดมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 44 ซึ่งกรณีดังกล่าวใช้บังคับในคดีผู้บริ โภค หากเกิดกับบริษัททั่วไปจะต้องมีการนำบทกฎหมายมาวิเคราะห์ โดยศาลอาจใช้หลักการไม่คำนึงถึงสภาพนิติบุคคลมาพิจารณาดีหรือไม่ก็ได้ เพราะไม่ได้มีบทกำหนดไว้ชัดแจ้ง ต้องใช้หลักกฎหมายทั่วไปและกฎหมายอื่นมาบังคับใช้ในแต่ละคดีโดยคำนึงถึงพฤติการณ์อื่นประกอบด้วย

<sup>13</sup> ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 11/2562 เรื่อง การกำหนดทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วของผู้รับใบอนุญาตและผู้ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ ข้อ 3 ให้ผู้รับใบอนุญาตและผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจหลักทรัพย์มีทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วไม่น้อยกว่าจำนวนดังต่อไปนี้

- (1) 100 ล้านบาท สำหรับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ที่มีการระดมรับผิดชอบต่อระบบชำระราคาและการส่งมอบหลักทรัพย์
- (2) 25 ล้านบาท สำหรับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ที่มีการเก็บรักษาทรัพย์สินของลูกค้าไว้ในความครอบครอง
- (3) 25 ล้านบาท สำหรับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนรวม หรือการจัดการกองทุนส่วนบุคคล ที่ให้บริการแก่ผู้ลงทุนที่มีใช้ผู้ลงทุนสถาบัน
- (4) 10 ล้านบาท สำหรับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ประเภทการจัดการกองทุนรวมหรือการจัดการกองทุนส่วนบุคคล ที่ให้บริการเฉพาะแก่ผู้ลงทุนสถาบัน
- (5) 1 ล้านบาท สำหรับการประกอบธุรกิจหลักทรัพย์ที่ไม่เข้าลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตาม (1) (2) (3) หรือ (4).

เมื่อศึกษากฎหมายประเทศไทย และกฎหมายต่างประเทศพบว่า กรณีผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของทุนที่ไม่สุจริตอาศัยประโยชน์จากหลักจำกัดความรับผิดชอบของผู้ถือหุ้นโดยจัดตั้งบริษัทขึ้นมามีเจตนาไม่สุจริตนั้น ควรต้องรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทด้วย โดยขอเสนอแนะดังนี้

1) นำหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทมาใช้กรณีที่เจ้าของทุนหรือผู้จัดการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทจำกัดคนเดียวมีเจตนาประกอบธุรกิจที่ไม่สุจริต โดยกำหนดเป็นมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกสำหรับบริษัทจำกัดคนเดียว เพื่อให้บุคคลที่มีเจตนาไม่สุจริตนั้นต้องรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทด้วย

2) กำหนดเงื่อนไขและเหตุที่เจ้าของทุนของบริษัทจำกัดคนเดียวจะต้องรับผิดชอบอย่างไม่จำกัด โดยนำหลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัทและศึกษาจากประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนีมาปรับใช้ อาทิ กรณีที่จัดตั้งบริษัทโดยไม่ถูกต้อง มีผลให้บริษัทไม่เกิดขึ้นตามกฎหมาย แต่ผู้ถือหุ้นได้ดำเนินการค้าในนามของบริษัทไปแล้ว ผู้ถือหุ้นต้องรับผิดชอบ, บริษัทแม่กับบริษัทในเครือเป็นบริษัทเดียวกันในบางกรณีเพื่อให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายจากบริษัทแม่ได้, บริษัทต้องเสียภาษีโดยถือว่าผู้มีอำนาจตามภูมิลำเนาของผู้บริหาร, กรณีที่มีการฉ้อโกง ผู้ถือหุ้นอาจต้องรับผิดชอบโดยไม่จำกัด, เมื่อมีการใช้สภาพนิติบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ที่ผิดกฎหมาย หรือปิดบังบุคคลที่แท้จริงซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลัง ศาลจะใช้หลักสุจริตเพื่อประกอบในการพิจารณาคดี, กรณีที่ผู้ถือหุ้นรายใหญ่คนเดียวของบริษัทตั้งใจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้โดยใช้ทรัพย์สินของตนปะปนกับทรัพย์สินของบริษัท ผู้ถือหุ้นจะต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทด้วย, กรณีที่บริษัทมีทุนดำเนินการหรือทุนจดทะเบียนต่ำกว่าเงินสมควร โดยพิจารณาจากบริษัทคนเดียว (One man Company) และบริษัทในเครือด้วย และคำนึงถึงพฤติการณ์ที่ไม่สุจริตประกอบด้วย

3) นำหลักการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 44 มาปรับปรุงและบัญญัติเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไปกับบริษัทจำกัด และบริษัทจำกัดคนเดียว เพื่อเป็นมาตรการในการคุ้มครองเจ้าหนี้และบุคคลภายนอกสำหรับบริษัทจำกัดคนเดียวและเพื่อให้บุคคลที่มีเจตนาไม่สุจริตนั้นต้องรับผิดชอบในหนี้สินของบริษัทด้วย

## บรรณานุกรม

- โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (พิมพ์ครั้งที่ 13, สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2556).
- ภาสกร ชุณหะวัณ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนและบริษัท (สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2531).
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560).
- พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 มาตรา 4.
- ร่างพระราชบัญญัติบริษัทจำกัดคนเดียว พ.ศ. .... (ร่างฯ ที่ สกค. ตรวจสอบพิจารณาแล้ว เรื่องเสร็จที่ 971/2563.
- ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กธ. 11/2562 เรื่อง การกำหนดทุนจดทะเบียนซึ่งชำระแล้วของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจหลักทรัพย์.
- กองพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2565). *ลูกบทแบบใหม่ต้องรับฟังความคิดเห็นและทำ RIA*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2566. จาก <https://lawreform.go.th/index.php/post/754>.
- บันทึกการประชุมคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 5 วันที่ 16 กันยายน 2564.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.